

Nội dung truyền thanh: HIỆU ĐÚNG VỀ TỰ KỶ - ĐỂ YÊU THƯƠNG TRẺ NHIỀU HƠN

Tự kỷ ở trẻ em là một hội chứng phổ biến tại nhiều quốc gia trên thế giới. Không phải ngẫu nhiên mà Liên hiệp quốc chọn ngày 2/4 hàng năm là ngày thế giới nhận biết về chứng tự kỷ. Điều này cho thấy số trẻ được chẩn đoán mắc bệnh tự kỷ tăng chóng mặt ở nhiều nước nói chung và cả Việt Nam nói riêng. Ở nước ta, tự kỷ mới chỉ được biết đến trong khoảng 10 năm trở lại đây, nhưng cũng đã nhanh chóng trở thành một nỗi đau lớn cho những bậc làm cha, làm mẹ.

Với số lượng trẻ tự kỷ tăng lên hằng năm đã khiến bao gia đình thuộc nhiều tầng lớp trong xã hội gặp nhiều khó khăn và hoang mang. Là một chứng rối loạn mà các nhà khoa học hiện nay vẫn chưa thể xác định một cách rõ ràng nguyên nhân và cách trị liệu hiệu quả nên càng làm cho những người sắp, đã và đang làm cha mẹ lo lắng.

Vậy chúng ta hiểu như thế nào về tự kỷ??? Cho đến nay các nhà khoa học vẫn chưa đưa ra được những con số xác thực để kết luận nguyên nhân nào đó đưa đến bệnh tự kỷ. Tuy nhiên, tự kỷ được xem là một khuyết tật bẩm sinh có yếu tố di truyền. Tự kỷ không phải là hậu quả của việc cha mẹ thiếu quan tâm chăm sóc trẻ hay do phản ứng phụ của vắc xin như mọi người từng nghĩ mà tự kỷ là do rối loạn hệ thần kinh, gây rối loạn ảnh hưởng đến các hoạt động của não bộ và có thể xảy ra ở bất kỳ cá nhân nào, không phân biệt giới tính, chủng tộc, giàu nghèo hay địa vị xã hội, những biểu hiện chứng tự kỷ có thể xuất hiện ở trẻ từ rất sớm. Tất cả những người mắc chứng tự kỷ đều có chung một số khó khăn đó là không có giao tiếp, tương tác xã hội với những người khác, do vậy sự phát triển mọi mặt về tâm lý xã hội đều rất hạn chế.

Các nhà khoa học nhận định: Trẻ tự kỷ có những biểu hiện kém tương tác xã hội, bất thường về ngôn ngữ, giao tiếp và hành vi. Do truyền thông chưa đến được với nhiều phụ huynh, các bậc cha mẹ chưa nhận thức rõ về các dấu hiệu báo động của tự kỷ dẫn đến việc không phát hiện kịp thời để đưa trẻ đi thăm khám và lên kế hoạch can thiệp. Trên thực tế, có nhiều trường hợp trẻ bị tự kỷ nhưng phụ huynh không nhận biết và chỉ đưa trẻ đến phòng khám với lý do "con mình chậm nói". Điều này khiến cho việc can thiệp cho trẻ bị chậm trễ và hiệu quả không cao. Nếu không được can thiệp sớm đúng phương pháp, vấn đề tự kỷ có thể làm cho trẻ gánh chịu những hệ quả rất nặng nề như không nói được, không giao tiếp được, không tự phục vụ bản thân được suốt cuộc đời.

Các dấu hiệu của hội chứng của trẻ tự kỷ thường xuất hiện sớm từ những năm đầu đời, thường là khi bé được vài tháng tuổi. Đó cũng là khó khăn giúp bạn khó phân biệt được đâu là tự kỷ, đâu là phát triển thể chất của bé. Tuy nhiên, trong khoảng thời gian này, bạn hãy dành thời gian cho bé nhiều hơn để chăm sóc và quan sát, phát hiện đúng. Khi thấy có những biểu hiện như: trẻ hay tỏ thái độ hoảng sợ

hoặc giận dữ vô cớ; có phản ứng mạnh với những thay đổi xung quanh; lặp lại các hành động kỳ quặc; chạy vòng tròn, tự lắc lư người; thường xuyên có những hành động cao xấu, cần xé tự làm tổn thương bản thân trẻ; chậm nói, thường phát ra những âm thanh vô nghĩa... bạn nên đưa bé đến các nhà chuyên môn (bác sĩ nhi, nhà tâm lý học, bác sĩ tâm thần...) để chữa trị kịp thời giúp bé hòa nhập với xã hội như người bình thường.

Khi con bạn được chẩn đoán tự kỷ thì trạng thái đau khổ, lảng tránh, tự ti là tâm lý của nhiều bố mẹ có con bị tự kỷ, họ không dám bộc bạch, sợ bị để ý, sợ mang tiếng, không chấp nhận sự thật, mặc cảm, sĩ diện nên giấu bệnh của con, không hợp tác với bác sĩ khiến bệnh của trẻ ngày càng nặng. Dù có bị sốc thì chúng ta cũng phải chấp nhận và trang bị kiến thức để cứu con. Đừng nghĩ rằng, con mình bị như vậy là do trước đây mình ăn ở "thiếu đạo đức". Cũng đừng xấu hổ, cũng đừng bận tâm đến lời ra tiếng vào xung quanh, mà điều cần làm là đưa con đi chữa trị sớm. Bởi can thiệp muộn là bỏ qua rất nhiều cơ hội hòa nhập với cộng đồng của con.

Tự kỷ không phải hết cách chữa. Từ trước đến nay, nhiều gia đình khi xác định con mắc tự kỷ đã phó mặc cho các trung tâm, cơ sở điều trị mà không biết rằng cha mẹ chính là người cứu con mình ra khỏi tự kỷ tốt nhất. Làm cha mẹ của trẻ tự kỷ đồng nghĩa với việc đối diện với rất nhiều căng thẳng và thách thức mỗi ngày. Bạn vừa phải tìm kiếm phương pháp can thiệp cho con giữa ma trận muôn vàn phương pháp bày ra, vừa chăm lo cho gia đình, có thể là bạn vẫn đang có công việc toàn thời gian nữa, đã thế còn phải nghe những bàn tán về gia đình. Hết khó khăn này rồi đến khó khăn khác, cha mẹ có con tự kỷ phải đối mặt với rất nhiều những thách thức trong việc chăm sóc và can thiệp cho con. Thế nhưng chỉ cần có một thay đổi nhỏ của con, cha mẹ cũng cảm thấy hạnh phúc đến vô cùng và đó chính là động lực để cha mẹ lạc quan, cố gắng cùng con trên chặng đường dài phía trước.

Trẻ tự kỷ luôn mong muốn chúng ta lắng nghe, lắng nghe để hiểu, yêu thương, để hành động đúng. Một trong những lắng nghe ấy là cha mẹ trẻ cần vượt qua mặc cảm của chính mình, để vững vàng sát cánh bên con, để dìu con bước từng bước hòa nhập cuộc sống. Và khi cha mẹ lắng nghe con rồi thì hãy trở thành cây cầu nối con với cộng đồng xung quanh, làm cho cộng đồng xung quanh hiểu con, hiểu chúng tự kỷ, hiểu những hành vi khác biệt của con là do không phải con muốn thế, cũng không phải do cha mẹ con không quan tâm dạy dỗ mà đó là "cái tật" của con, "cái tật" ấy nếu được nhận thức đúng, ứng xử đúng thì sẽ không vô hại nhưng nếu bị hiểu sai, đánh giá sai, bị xa lánh kỳ thị thì đôi khi sẽ gây ra hiểm họa.

Với trẻ tự kỷ, cần có sự phối hợp chặt chẽ giữa chăm sóc sức khỏe và giáo dục, từ điều trị, giáo dục hướng dẫn thay đổi hành vi, đến trị liệu ngôn ngữ, tập luyện thể thao, tác động bằng âm nhạc... để giúp trẻ hòa nhập cộng đồng. Sự tham gia của cha mẹ trong điều trị, can thiệp là trung tâm khuyến khích sự tham gia của các thành viên trong gia đình trong việc hỗ trợ can thiệp cho trẻ tự kỷ, sự hỗ trợ tích cực từ gia đình

sẽ đem lại nhiều kết quả khả quan cho sự phát triển tổng thể của trẻ tự kỷ. Bên cạnh sự hỗ trợ của các chuyên gia tự kỷ, cần có sự vào cuộc của cha mẹ. Bởi hơn bất cứ bác sĩ hay thầy cô giáo nào, cha mẹ là những người quyết định sự thành công vì họ có thể gần gũi, tác động tích cực thường xuyên, giúp trẻ tiến bộ. Cùng với sự kiên trì, tuân thủ kỷ luật, thay đổi giáo án liên tục cho phù hợp với con, bố mẹ có thể dạy con biết kiểm soát hơi thở khi phát âm, thổi, biết nhìn vào mắt người khác khi trò chuyện, dạy con chữ, số... Tình trạng của bé tiến triển tới đâu còn phụ thuộc rất nhiều yếu tố: mức độ bệnh tật, phương pháp trị liệu... Nhưng quan trọng nhất là sự tích cực, tận tụy, bền bỉ và năng động của gia đình, môi trường xung quanh. Nếu các điều kiện thuận lợi, cơ may bé có được cuộc sống tự lập rất cao. Con bạn nếu phát hiện bệnh sớm thì quá trình điều trị càng dễ và nhanh. Tuy nhiên, để cuộc sống gia đình đỡ căng thẳng, lo âu, để giúp bé đỡ khổ sở, tương lai bé đỡ mờ mịt thì không có tuổi nào là quá muộn.

Theo thống kê chưa đầy đủ nước ta có khoảng 200 nghìn người mắc rối loạn phổ tự kỷ, số trẻ tự kỷ được chẩn đoán và điều trị ngày càng tăng từ năm 2000 đến nay. Trong khi đó số trẻ em được chăm sóc, phục hồi chức năng mới chiếm một phần nhỏ. Nguyên nhân là do nước ta chưa có quy định chính thức nào công nhận người tự kỷ là người khuyết tật, khiến các cơ quan chức năng không có cơ sở pháp lý để triển khai giải pháp hỗ trợ cho trẻ tự kỷ. Hệ thống dịch vụ trợ giúp xã hội có khả năng thực hiện việc chăm sóc, phục hồi chức năng cho trẻ tự kỷ còn thiếu. Bên cạnh đó cộng đồng, gia đình, nhà trường chưa dành sự quan tâm chăm lo đúng mức đối với trẻ tự kỷ.

Tại tỉnh Đắk Lắk theo thống kê chưa đầy đủ có khoảng 200 trẻ em rối loạn phổ tự kỷ và rối loạn phát triển khác, các trẻ em này chủ yếu ở Tp.BMT và rải rác ở các huyện trong tỉnh, nói như vậy không có nghĩa là chỉ có trẻ em ở khu vực thành thị mới mắc hội chứng này, theo các chuyên gia nhận định thì ở khu vực nông thôn người dân còn xa lạ với Hội chứng tự kỷ cộng thêm về vấn đề chăm sóc sức khỏe y tế cộng đồng chưa được đặt lên hàng đầu cho nên các bậc cha mẹ không có điều kiện hoặc cho rằng con mình bị tâm thần và thường không có phương án trị liệu gì và để tìm trường học cho trẻ tự kỷ không phải là dễ, khó khăn về trường học đã đành còn việc phương pháp can thiệp và phương pháp nuôi dạy cho con trẻ lại còn khó khăn hơn, đòi hỏi phải có trường chuyên biệt cho những trẻ em này.

Từ những thực tế trên, Quỹ Bảo trợ trẻ em tỉnh Đắk Lắk đã cùng với Trung tâm hợp tác quốc tế Jeollabuk/Hàn Quốc khởi xướng dự án: Nâng cao năng lực và hỗ trợ can thiệp cho trẻ tự kỷ tỉnh Đắk Lắk với kinh phí gần 1 tỷ đồng triển khai trong năm 2020. Một trong những mục tiêu cơ bản của dự án là hỗ trợ đào tạo nâng cao năng lực cho 40 cán bộ giáo viên nòng cốt về tuyên truyền, hỗ trợ trẻ tự kỷ. Song song với đó, 3 nghìn phụ huynh, người chăm sóc trẻ tự kỷ, người làm công tác bảo vệ chăm sóc, trẻ em, giáo viên – cán bộ can thiệp trẻ tự kỷ tại cộng đồng cũng được phổ biến kiến thức về tự kỷ. Hoạt động của dự án này sẽ giúp khoảng 100 trẻ rối loạn

phổ tự kỷ được can thiệp hòa nhập cộng đồng. Quan trọng hơn, dự án sẽ tăng cường sự hiểu biết của cộng đồng về giảm sự kỳ thị, phân biệt đối xử dành cho trẻ tự kỷ và gia đình của trẻ. Dự án cũng tổ chức các chiến dịch truyền thông mở rộng cho các gia đình có trẻ tự kỷ và cộng đồng xã hội được hiểu biết, nâng cao nhận thức và trang bị một số kiến thức cơ bản về trẻ tự kỷ.

Việc chăm sóc giáo dục trẻ tự kỷ là trách nhiệm của tất cả các bên liên quan, trước hết là của gia đình, sau đó đến nhà trường, cộng đồng và của các cấp, các ngành. Khi tất cả đều nỗ lực vào cuộc, dành sự quan tâm, chăm sóc thỏa đáng, trẻ tự kỷ sẽ có cuộc sống, tương lai tốt đẹp hơn.